

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Ur innehållet:

Sveriges BNP fortsätter att växa snabbt sid 3

BNP växte i god takt andra kvartalet. När de senaste årens stora drivkraft i ekonomin, de fasta bruttoinvesteringarna, backade var det istället främst lagerinvesteringarna och hushållskonsumtionen som låg bakom ökningen.

Privata företag allt vanligare inom vård, skola och omsorg sid 9

Privata utförare har ökat sin andel av den totala produktionen inom välfärdssektorn mellan 2007 och 2016. Ökningen för privata sektorn sker inom alla välfärdsområden men är störst inom omsorgen.

Förändrad statistisk redovisning av public service sid 12

Redovisningen av radio- och TV-avgiften i Nationalräkenskaperna kommer snart att ändras och klassificeras som en skatt. Samtidigt kommer också redovisningen av public service-företagen att förändras.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
BNP	4
Tidigare fördjupningsartiklar	17

Fördjupningsartiklar

Privata företag allt vanligare inom vård, skola och omsorg.....	9
Förändrad statistisk redovisning av public service	12
Volymberäkningar för offentlig produktion.....	14

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

Sveriges BNP fortsätter att växa snabbt

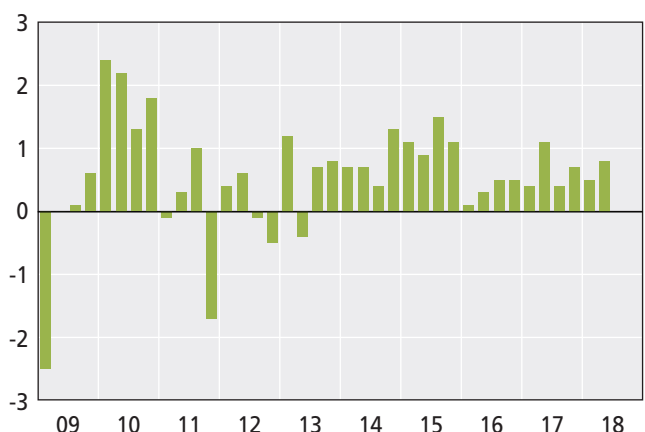
Sveriges ekonomi visade en god tillväxt andra kvartalet, med en betydligt högre BNP-utveckling än genomsnittet för EU-länderna. Det var främst lagerinvesteringarna och hushållskonsumtionen som drog upp kvartalets BNP-tillväxt, medan utrikeshandeln och de fasta bruttoinvesteringarna höll tillbaka den. Produktionen i näringslivet var fortsatt hög andra kvartalet.

Sveriges BNP växte i bra fart andra kvartalet, då den ökade med 0,8 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tillväxten låg klart över de senaste 10 årens genomsnitt på 0,4 procent. Den var också väl över BNP-utvecklingen i Europa (EU28) som uppmättes till 0,4 procent andra kvartalet. Det var främst hushållens konsumtion och lagerinvesteringarna som drog upp tillväxten. Allra störst bidrag kom från lagerinvesteringarna, där det skedde en kraftig lageruppbyggnad inom tillverkningsindustrin. Bakom den ökade hushållskonsumtionen låg framför allt ökade bilinköp, vilket sannolikt hänger ihop med införandet av en ny fordonsskatt. Klädkonsumtionen ökade också mer än på länge.

Utrikeshandeln höll tillbaka Sveriges BNP-tillväxt för andra kvartalet i följd. Exporten ökade jämfört med kvartalet innan, men en stark importutveckling resulterade i ett negativt exportnetto. Den del av svensk ekonomi som varit motorn i tillväxten de senaste åren, de fasta bruttoinvesteringarna, minskade något och bidrog också negativt till utvecklingen.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Produktionen i näringslivet fortsatte att växa i god takt andra kvartalet, där det främst var tjänsteproducenterna som stod för drivkraften. Varubranschernas produktion mattades däremot av. Även byggproduktionen, som har ökat mycket de senaste fyra åren i kölvattnet av ökade bostadsinvesteringar, dämpades och ökade endast svagt andra kvartalet.

Det här numret av Sveriges ekonomi –statistiskt perspektiv har tema offentlig ekonomi och innehåller tre fördjupningsartiklar inom området.

Privata företag allt vanligare inom vård, skola och omsorg

Den första temaartikeln handlar om vilka aktörer som utför välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg. Artikelns visar att privata utförare har ökat sin andel av den totala produktionen inom välfärdssektorn mellan 2007 och 2016. Ökningen för privata sektorn sker inom alla välfärdsområden men är störst inom omsorgen.

Förändrad statistisk redovisning av public service

Den andra artikeln förklarar den ändrade redovisningen av radio- och TV-avgiften i Nationalräkenskaperna. Radio- och TV-avgiften redovisas i nuläget som en avgift men kommer snart klassificeras om till en skatt. Samtidigt kommer redovisningen av public service-företagen att ändras, vilket också behandlas i artikeln.

Individuella tjänster i offentlig förvaltning

Inom Nationalräkenskaperna beräknas de tjänster som den offentliga förvaltningen producerar med olika metoder för olika typer av tjänster. Vilka metoder som används samt påverkan på statistiken behandlas i den avslutande temaartikeln.

Hushållskonsumtion och lager bakom hög BNP-tillväxt

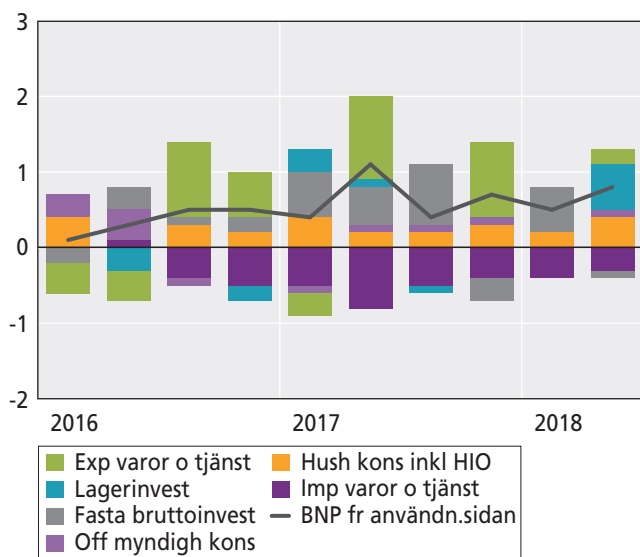
Sveriges BNP fortsatte att växa i god takt andra kvartalet. När de senaste årens främsta drivkraft i ekonomin, de fasta bruttoinvesteringarna, backade var det istället lagerinvesteringarna och hushållskonsumtionen som stod för tillväxten. Produktionstillväxten i näringslivet var fortsatt hög och det var främst tjänsteproducenterna som agerade draglok.

Sveriges ekonomi visade en god tillväxt andra kvartalet, då BNP ökade med 0,8 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tillväxten reviderades därmed ned 0,2 procentenheter från den preliminära snabberäkningen som publicerades i juli. Andra kvartalets BNP-utveckling är ändå klart över de senaste 10 årens genomsnitt på 0,4 procent. Den ligger också väl över BNP-tillväxten i Europa (EU28) som uppmättes till 0,4 procent andra kvartalet. Den europeiska tillväxten tangerar därmed första kvartalet, men har saktat in ett par tiondelar jämfört med förra året.

Utrikeshandeln höll tillbaka Sveriges BNP-tillväxt för andra kvartalet i följd. Exporten ökade jämfört med kvartalet innan, men en stark importutveckling resulterade i ett negativt exportnetto. Både exporten och importen av varor steg under kvartalet, men varuimporten ökade snabbare. Sett över de senaste tio åren har utvecklingen också sett ut så; varuimporten har ökat snabbare än varuexporten. Tvärtom gäller för tjänsterna där exporten vuxit snabbare än importen.

Bidrag till BNP-tillväxten

Tillväxt i procent och bidrag i procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Utöver utrikeshandeln bidrog också den del av svensk ekonomi som varit motorn i tillväxten de senaste åren, de fasta bruttoinvesteringarna, negativt. De delar av försörj-

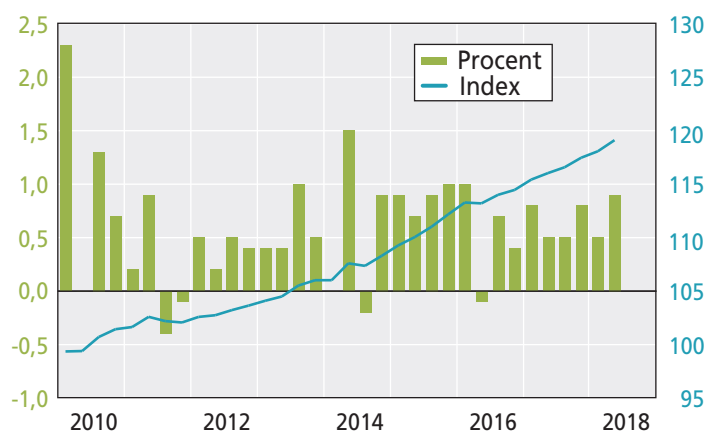
ningsbalansen som drog upp kvartalets BNP-utveckling var hushållens konsumtion, den offentliga konsumtionen samt lagerinvesteringarna. Allra störst bidrag kom från lagerinvesteringarna som bidrog med 0,6 procentenheter till BNP-utvecklingen, där det framför allt skedde en kraftig lageruppbyggnad inom tillverkningsindustrin.

Hushållskonsumtionen viktig för tillväxten

Hushållens konsumtion ökade med 0,9 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med första kvartalet. Det är en bra bit över genomsnittet de senaste tio åren som uppgår till 0,5 procent. Hushållskonsumtionen har näst efter de fasta bruttoinvesteringarna varit den del av ekonomin som främst drivit upp tillväxten de senaste åren. Det här kvartalet bidrog hushållskonsumtionen med 0,4 procentenheter till kvartalets BNP-uppgång på 0,8 procent. Investeringarna har vuxit kraftigt sedan 2014, vilket främst förklaras av ett högt bostadsbyggande. När nu byggandet av nya bostäder trappats ner har motorn i investeringstillväxten försvunnit. Det här kvartalet trädde istället hushållskonsumtionen fram och visade en något starkare tillväxt än de senaste kvartalen.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal (vå) samt index 2010=100 (hö). Säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

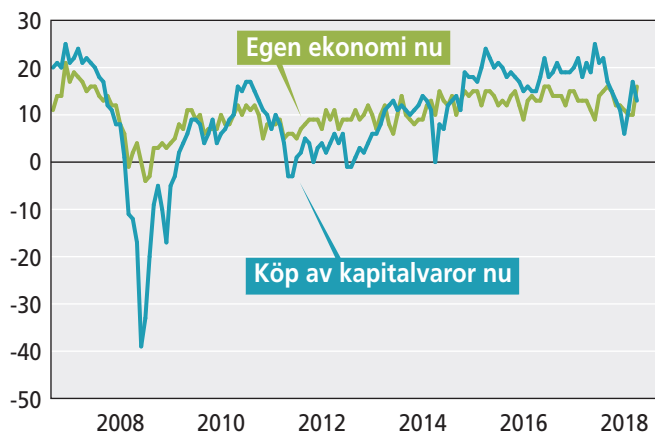
Nytt regelverk drog upp bilförsäljningen

Det som bidrog i särklass mest till uppgången i hushållskonsumtionen var ökade utgifter för transporter. Dessa utgifter steg i säsongrensade tal med hela 7,9 procent jämfört med första kvartalet. Bakom den kraftiga uppgången låg främst ökade bilinköp. Stegringen andra kvartalet förklaras sannolikt av det nya regelverket, också kallat bonus malus, som infördes den 1 juli i år. Syftet med det är att öka andelen miljöanpassade fordon och därför premieras köp av miljöbilar med en bonus sedan den 1 juli. Tvärtom ges en förhöjd fordonsskatt, en s.k. malus, under de tre första åren efter köp av bensin- och dieseldrivna fordon. Många passade

därför på att köpa bensin- och dieslbilar under andra kvartalet, d.v.s. innan bonus malus börjat träda i kraft. Statistiken över nyregistrerade bilar visar samma bild med en väldigt stor ökning under juni månad. I nyregistreringsstatistiken föll sedan antalet nyregistrerade bilar avsevärt i juli, efter att det nya regelverket tagits i bruk. Hushållens transportutgifter delas in i dels köp av fordon, där det förutom köp av nya och begagnade bilar ingår köp av motorcykel, moped, cykel etc. och dels i övriga transportutgifter där bland annat bensin, bilreparation, busskort etc. ingår. Den sistnämnda kategorin är den volymmässigt stora och är den hushållen lägger mest pengar på, men det är bilinköpen som fluktuerar mest. Andra kvartalet var lite speciellt eftersom tillväxten präglades av den nya fordonsskatten, men annars är större inköp såsom bilinköp en god konjunkturindikator och speglar väl hushållens egen ekonomi.

Hushållens syn på den egna ekonomin och köp av kapitalvaror

Säsongrensade netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. augusti 2018

Klädförsäljningen tog fart

Vid sidan av bilinköpen noterades den största ökningen på länge för konsumtion av kläder och skor, då den steg med 2,1 procent, i säsongrensade tal och jämfört med kvartalet innan. Andelen av utgifterna som läggs på kläder och skor är annars lägre idag än den var för några decennier sedan. 1980 lade vi 6,3 procent av den totala konsumtionen på kläder och skor och andra kvartalet i år var andelen nere i 4,8 procent.

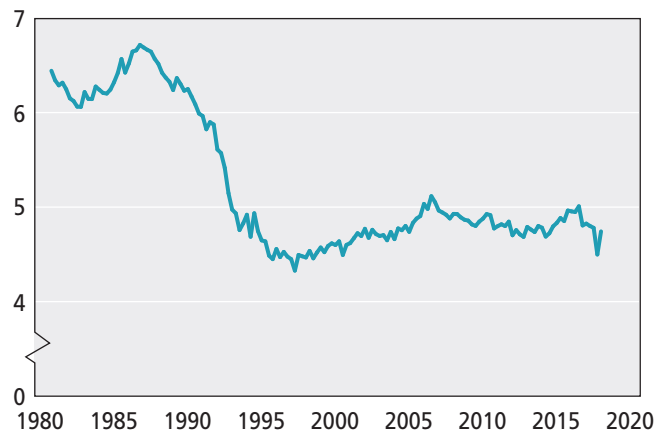
Det är endast de totala uppgifterna för kläder och skor som säsongrensas, men i årstakt redovisas utvecklingen för kläder respektive skor separat. Där är det tydligt att det är kläderna som står för ökningen medan konsumtionen av skor tvärtom är något lägre än andra kvartalet ifjol. Hushållen lägger betydligt mer pengar på kläder än på skor, drygt fem gånger mer, så det är i hög grad också klädkonsumtionen som styr utvecklingen.

Internet har medfört nya konsumtionsmönster och detta gäller framför allt konsumtionen av kläder och skor, som är det klart vanligaste köpet som görs på internet, enligt E-barometern. Även vad gäller köp som görs på utländska internetsajter så är kläder den populäraste varan att handla.

Svenska hushåll handlar mest från Tyskland och Storbritannien för närvarande, medan handeln från Kina fallit tillbaka. Branschen med kläder och skor har länge varit etablerad på internet så tillväxttalen är ofta lägre än branscher vars e-handel tidigare inte varit så utvecklad, men nu befinner sig i en expansiv fas. Trots det växte klädkonsumtionen via internet med 15 procent jämfört med kvartalet innan. Det kan jämföras med en ökning på 28 procent för livsmedelshandeln som är den bransch vars internethandel har den högsta tillväxten för närvarande.

Hushållens konsumtion av kläder och skor

Procentuell andel av den totala konsumtionen, säsongrensade värden, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Lägre konsumtion utomlands

De varor som svenska hushåll handlar från utländska internetsajter hamnar i NR:s redovisning i kategorin svensk konsumtion utomlands och inte i respektive ändamål, exempelvis kläder och skor. Det gör att konsumtionen av kläder och skor, som är det vanligaste utlandsköpet, underskattas något. Den svenska konsumtionen utomlands omfattar förutom utländska internetköp alla inköp utomlands exempelvis hotellnätter och restaurangbesök. Utlandskonsumtionen minskade med 0,9 procent under andra kvartalet. Den svenska kronan har försvagats avsevärt gentemot andra valutor det senaste året, vilket har gjort det dyrare att handla utomlands. Mellan första och andra kvartalet försvagades den svenska kronan med hela 6,9 procent gentemot den amerikanska dollarn. Tvärtom har Sverige av samma anledning blivit ett billigare land att turista i. Den utländska konsumtionen i Sverige ökade med 1,5 procent jämfört med första kvartalet. I uppgifterna över hushållens konsumtion ska endast svenska hushålls konsumtion ingå och därför är utländska besökares konsumtion en minuspost i NR.

Hushållens konsumtionsutgifter andra kvartalet 2018

	Andel av hushållens konsumtion, %	Säsongrens. volymförändring, jmf med kv 1 18, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	26,2	-0,6	-0,2
Transporter och fordon	13,5	7,9	1,0
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,3	-0,7	-0,1
Fritid och underhållning	11,0	0,9	0,1
Övriga varor och tjänster	10,6	0,1	0,0
Restauranger, hotell	6,5	0,7	0,0
Möbler m.m.	5,3	0,4	0,0
Kläder och skor	4,7	2,1	0,1
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,5	0,5	0,0
Hälsö- och sjukvård	3,4	0,4	0,0
Post och telekommunikation	3,1	-1,3	0,0
Utbildning	0,3	0,4	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	6,3	-0,9	-0,1
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-6,7	1,5	-0,1
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,9	0,9

Källa: Nationalräkenskaperna

Stora utgifter för sport och kultur

Utgifterna för kultur och fritid steg med 0,9 procent andra kvartalet. Hushållen la runt 11 procent av de totala konsumtionsutgifterna på denna konsumtion, vilket är nästan lika mycket som lades på livsmedel. I denna konsumtionsgrupp ingår både varor, såsom TV-apparater, båtar, leksaker och husdjur som tjänster, exempelvis biobiljetter och paketresor. Det svenska lägger mest pengar på inom kultur och fritid är tjänster som rör rekreation och idrott, till exempel avgift för idrottsutövande och biljettavgift för idrottsevenemang. Näst största utgift inom denna konsumtionsgrupp är kulturella tjänster såsom bio, teater och konsertbiljetter.

Två tunga poster i hushållens konsumtionsutgifter, boende och livsmedel, var lägre än första kvartalet och motverkade därmed uppgången i den totala konsumtionen. Även utgifterna för kommunikation, som är en betydligt mindre utgift, minskade jämfört med första kvartalet. I övrigt redovisades ökning för samtliga konsumtionsgrupper.

Fortsatt stort konsumtionsutrymme

Hushållens sparande är fortsatt högt. Sparkvoten¹ uppgick andra kvartalet till 24,1 procent. Det är den tredje högsta sparkvoten som uppmäts sedan tidseriens start 1980. Högst var sparkvoten andra kvartalet 2016 och därefter har den avtagit något. Andra kvartalet registreras alltid den högsta sparkvoten under året, vilket främst förklaras av att merparten av aktieutdelningarna betalas ut detta kvartal. Den höga nivån på sparandet indikerar att hushållen har utrymme att öka konsumtionsnivån betydligt.

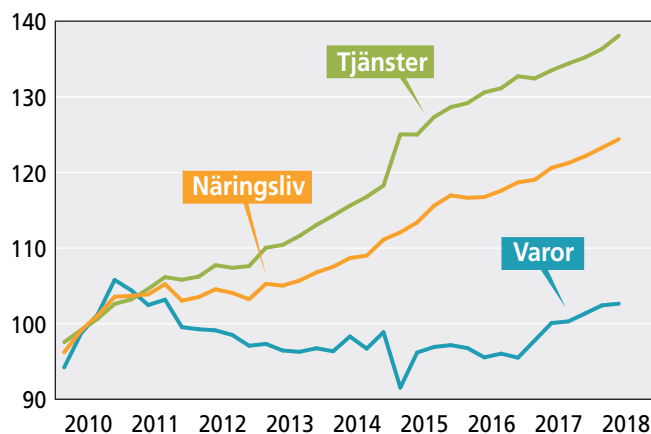
God produktionstillväxt i näringslivet

Produktionen i näringslivet var alltså hög andra kvartalet. Jämfört med kvartalet innan steg produktionen med 0,9 procent, säsongrensat. Det är samma ökningstakt som under första kvartalet. Det var framförallt tjänsteproducenterna som stod för drivkraften i näringslivet andra kvartalet.

Varubranschernas produktion mattades däremot av och visade endast måttlig tillväxt efter några kvartal med starkare utveckling. Även byggproduktionen, som har ökat mycket de senaste fyra åren i kölvattnet av ökade bostadsinvesteringar, dämpades och ökade endast med 0,2 procent andra kvartalet.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Översyn av Nationalräkenskaperna september 2019

Ericsson AB omklassades i september 2017 i Nationalräkenskaperna från att vara ett renodlat industriföretag till huvudsakligen ett tjänsteföretag. I Nationalräkenskapernas tidserier ligger nu Ericsson AB som ett tjänsteföretag från och med kvartal 1 2015 och som ett varuproducerande företag tidigare år. Följaktligen är det ett tidseriebrott mellan kvartal 4 2014 och kvartal 1 2015, vilket framgår i diagrammet ovan. Tidseriebrottet är mer märkbart vad gäller förädlingsvärde än för arbetade timmar och antal sysselsatta eftersom Ericsson har en högre arbetsproduktivitet per timme än genomsnittet för näringslivet och tjänstebranscherna. Tidserier som påverkas av omklassificeringen av Ericsson AB ska tillbakaskrivs i samband med publiceringen av års- och kvartalsberäkningarna i september 2019. Då ingår även resultatet av en allmän översyn inom flera områden i Nationalräkenskaperna.

Tjänsteproduktionen upp på bred front

Andra kvartalet steg tjänsteproduktionen med 1,3 procent jämfört med kvartalet innan. Det innebär att tillväxttakten tilltog efter att ha pendlat mellan 0,6 och 0,8 procent de senaste fyra kvartalerna. Uppgången inom tjänsteproduktionen var bred med ökningstal inom nästan samtliga delagregat. De branscher som ökade mest och även bidrog mest till uppgången var parti- och detaljhandeln samt information och kommunikation som steg med 2,6 respektive 2,2 procent. Dessa båda branscher bidrog med hälften av tjänstebranschernas totala uppgång. Handeln har visat en stadig positiv trend de senaste åtta åren och sedan 2013

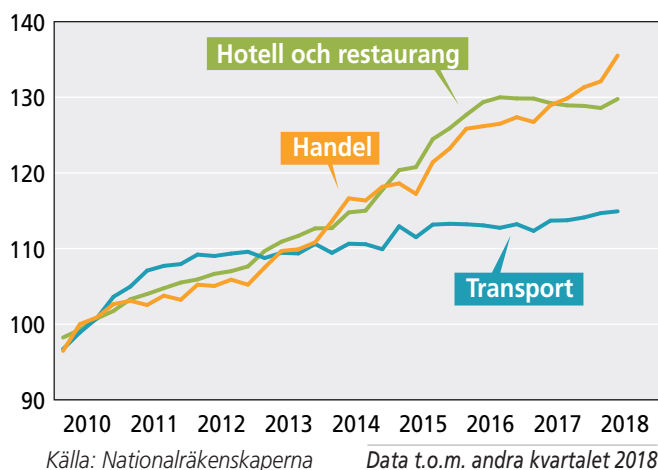
¹ Den s.k. individuella sparkvoten, sparandet exklusive tjänste- och premiepensioner.

har tillväxttakten tilltagit något. Uppgången andra kvartalet 2018 var den största på fyra år och förklaras främst av att motorhandeln stärktes kraftigt inför att nya fordonsskatter infördes 1 juli. Hotell och restaurang samt fastighetsverksamhet var några andra branscher som ökade andra kvartalet. Hotell- och restaurangbranschen ökade starkt åren 2010–15 men har sedan dess mer eller mindre stagnerat. Den starka utvecklingen för branschen under första halvan av 2010-talet sammanfaller med att restaurangmomsen sänktes år 2012 samt en period med god reallöneutveckling bland hushållen. Momsreformen bidrog sannolikt till att temporärt höja efterfrågan på restaurangtjänster och även höja rörelsemarginaler i restaurangbranschen året eller närmaste åren efter skattesänkningen.

Transportbranschen hör till de delaggregat som ökade mer måttligt andra kvartalet, med 0,2 procent. Det är dock något högre än de senaste 10 årens genomsnitt på 0,1 procent.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Byggproduktionen saktar ned

Byggproduktionen, som utgörs av investeringar i bostäder, övriga byggnader och anläggningar samt byggreparationer, har varit en stark drivkraft i ekonomin de senaste åren. Sedan första kvartalet 2014 har produktionen i byggbranschen växt med i genomsnitt 1,1 procent per kvartal. Andra kvartalet var ökningen 0,2 procent. En förklaring till inbromsningen är att bostadsinvesteringarna inte ökar lika mycket som tidigare och att även investeringar i övriga byggnader och anläggningar minskade andra kvartalet. Bland större byggprojekt har exempelvis byggnationen av Nya Karolinska avslutats och har gått in i en fas av investeringar i medicinska installationer såsom takfasta patientlyftar vilket klassas som maskininvestering och inte som bygginvestering.

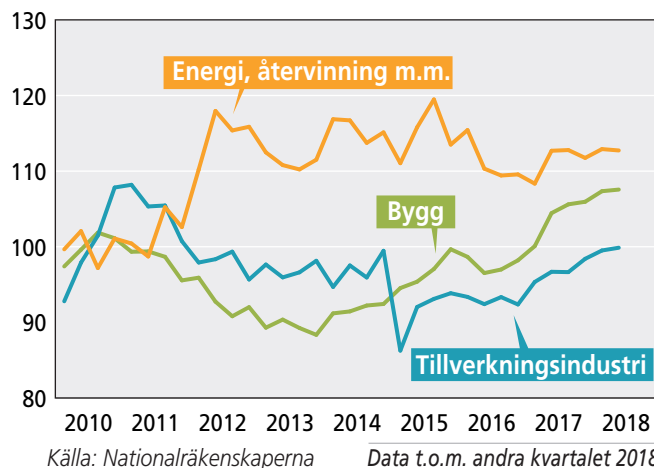
Produktionen i tillverkningsindustrin steg med 0,4 procent. Det överstiger den genomsnittliga produktionstillväxten sedan 2014 på 0,2 procent men är betydligt svagare än de två senaste kvartalen. Verkstadsindustrin, som står för ungefär halva förädlingsvärdet i tillverkningsindustrin, bromsade också in och ökade med 0,5 procent. Inom verkstadsindustrin minskade produktionen i såväl kemi och läkemedel

som massa- och pappersbranscherna medan övriga industribranscher inom verkstad ökade sammantaget.

Energibranscherna inklusive branscherna avfallshantering och återvinning minskade med 0,9 procent.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

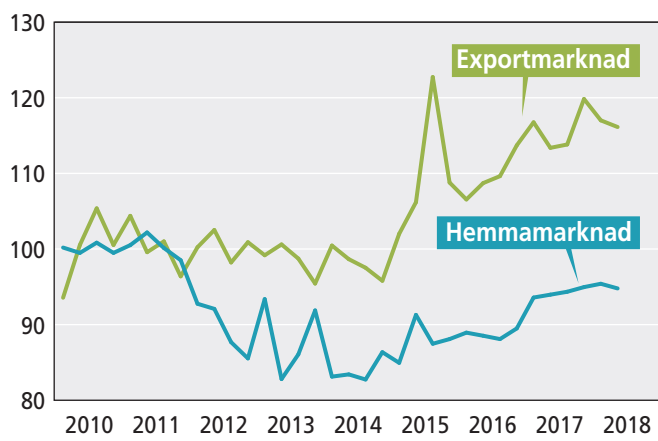
Minskad exportorderingsgång trots kronförsvagning

Industrins orderingsgång har utvecklats starkt de senaste tre åren. Under första halvåret 2018 har dock den totala orderingsgången minskat något vilket främst förklaras av en svagare exportorderingsgång. Den svenska kronan försvagades med cirka fyra procentenheter mot det handelsvägda KIX-indexet första halvåret 2018 jämfört med andra halvåret i fjol, med den största kronförsvagningen under andra kvartalet i år. Den lägre kronkursen innebär en konkurrensfördel för svenska exportörer men valutasäkringar minskar och fördröjer effekten. Exportorderingsgången minskade inom bland annat branscher som motorfordon, metallmalmsgruvor och stål andra kvartalet jämfört med första kvartalet, säsongrensat. Inom stål och aluminium kan USA:s importtullar, på 10 respektive 25 procent, som infördes från första juni 2018, bidragit till att dra ned orderingsgången något. Exportorderingsgången ökade däremot för massaindustrin.

Den inhemska orderingsgången ökade under 2016 men har sedan planat ut och varit relativt oförändrad de senaste sex kvartalen. På hemmamarknaden var utvecklingen jämförelsevis mer blandad mellan branscherna än för exportorderna med en starkare orderingsgång inom massaindustrin, övriga maskiner och stål medan den backade inom bland annat textilindustrin och metallmalmer andra kvartalet.

Industrins ordergång

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

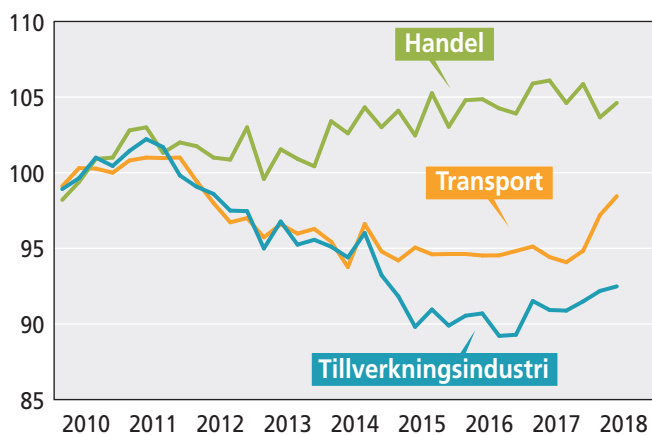
Ökad arbetsinsats i framförallt tjänstebranscherna

Antalet arbetade timmar i näringslivet steg med 0,8 procent andra kvartalet, säsongrensat. Arbetsinsatsen ökade främst inom de tjänsteproducerande branscherna, vilka står för ungefär två tredjedelar av antalet arbetade timmar i näringslivet. Parti- och detaljhandeln hörde till de tjänstebranscher som ökade arbetsinsatsen. Antalet arbetade timmar i handeln var ungefär lika många som inom tillverkningsindustrin, cirka 250 miljoner timmar, under andra kvartalet, men den kvartalsvisa ökningen var något större i handeln. Mest ökade timmarna inom information och kommunikation, en bransch som är mer kapital- och teknikintensiv än arbetskraftsintensiv och stod för endast 5 procent av arbetade timmarna i näringslivet men genererade 13 procent av förädlingsvärdet i näringslivet andra kvartalet. Även transport ökade timmarna, där arbetsinsatsen har ökat stadigt de senaste tre kvartalen, vilket står i kontrast till den relativt svaga produktionsutvecklingen.

Inom varuproduktionen steg antalet arbetade timmar med 0,5 procent och trenden det senaste året är försiktigt positiv. Byggbranschen som ökade sina arbetade timmar med 1,3 procent var det delaggregat som bidrog mest till ökningen. Tillverkningsindustrin drog ned antalet arbetade timmar med cirka 10 procent åren 2010–2015. Minskningen beror sannolikt på en ökad automatisering och effektivisering men periodvis även på produktionsneddragningar. I takt med en ökad produktionstillväxt har antalet arbetade timmar i tillverkningsindustrin ökat svagt 2017 och första halvåret av 2018. Andra kvartalet var ökningen 0,5 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Positiva barometerdata för tillverkningsindustrin

KI:s konjunkturbarometer för augusti ökade för tredje månaden i rad och pekade bland annat på att den starka utvecklingen inom tillverkningsindustrin ser ut att hålla i sig. Från konfidensindikatorerna för delbranscherna gavs starka signaler från massa- och pappersindustrin samt övrig transportmedelsindustri (ej motorfordonsindustri). Konfidensindikatorn för tjänstesektorn föll däremot tillbaka för andra månaden i rad.

Kontaktpersoner: Peter Buvén, 010-479 45 28 och Maria Schoultz, 010-479 40 74

Privata företag i välfärdssektorn

Privata företag allt vanligare inom vård, skola och omsorg

Sedan 2007 har välfärdstjänsterna ökat med drygt 19 procent, vilket är betydligt snabbare än befolkningsutvecklingen. Privata utförare har ökat sin andel av den totala produktionen inom välfärdssektorn mellan 2007 och 2016. Ökningen för privata sektorn sker inom alla välfärdsområden men är störst inom omsorgen.

Välfärdssektorn är en samlad benämning på skattefinansierade tjänster som staten, landstingen och kommunerna har ansvar för och som tillhandahålls till landets invånare. Välfärdstjänsterna är främst tjänster inom vård, skola och omsorg.

Under lång tid har den offentliga sektorn svarat för såväl finansiering som utförande av verksamheten inom välfärden. Under de senaste tre decennierna har det dock skett en förändring genom att sektorn öppnats upp för privata aktörer. Detta har resulterat i att kommuner och landsting i allt större utsträckning köper verksamhet från andra utförare, istället för att utföra tjänsten själva. Det är upp till invånarna att själva välja vem som ska utföra tjänsten. Oavsett vem som är utförare så är tjänsten fortfarande offentligt finansierad. Det är också den offentliga som ansvarar för uppföljning och kontroll av hur tjänsterna utförs. SCB mäter utvecklingen av privata aktörer inom välfärdssektorn sedan 2007.

Betydande reformer sedan 1990-talet:

Ändringar av lagar och reformer har påverkat tillväxten av privata företag inom välfärdssektorn över tid. Några betydelsefulla händelser listas nedan.

- Antalet fristående skolor ökade stadigt under åren efter friskole-reformen som trädde i kraft 1992.
- Lagen om Valfrihetssystem, LOV, trädde i kraft 2009 och reglerar det så kallade valfrihetssystemet.
- Vårdvalet trädde i kraft år 2010.

Under 2016 producerades det välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg till ett värde av 1 076 miljarder kronor. 18 procent, motsvarande 198 miljarder kronor, utfördes av privata företag.

Den totala produktionen av välfärdstjänster i fasta priser har ökat med 18,5 procent sedan 2007. Under samma period har den svenska befolkningen ökat med 7,3 procent. Produktionen av välfärdstjänster har därmed ökat per capita.

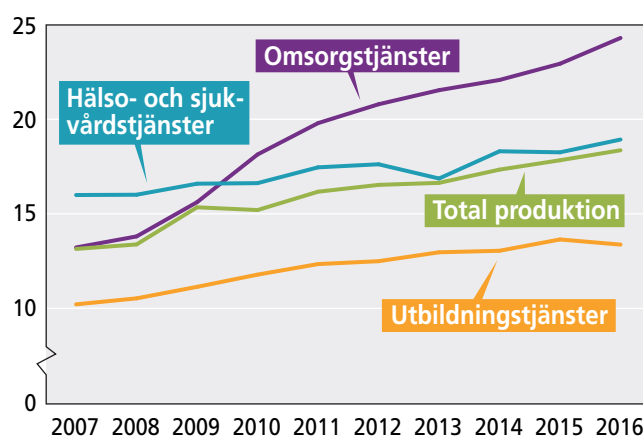
De privata företagens produktion i fasta priser har ökat betydligt snabbare än den offentliga. Under tidsperioden

2007–2016 har de privata företagen ökat sin verksamhet inom välfärdssektorn med 69 procent, medan den offentliga har ökat med 11 procent.

Finansieringen av välfärdstjänsternas produktion görs främst av offentlig sektor som står för 88 procent av finansieringen. Privata företag står för cirka 1,8 procent av finansieringen. Hushållen finansierar cirka 6 procent av välfärdstjänsterna främst via barnomsorgsavgifter och patientavgifter.

Andelen av den totala produktionen av välfärdstjänster som sker av privata företag har ökat för samtliga välfärdstjänster. Den totala produktionen av välfärdstjänster har ökat från 13 procent 2007 till 18 procent 2016. Det privata andelen av produktionen av omsorgstjänster har dubblats mellan 2007 och 2016.

Välfärdstjänster producerade av privata företag
Total produktion av välfärdstjänster, andel i procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2016

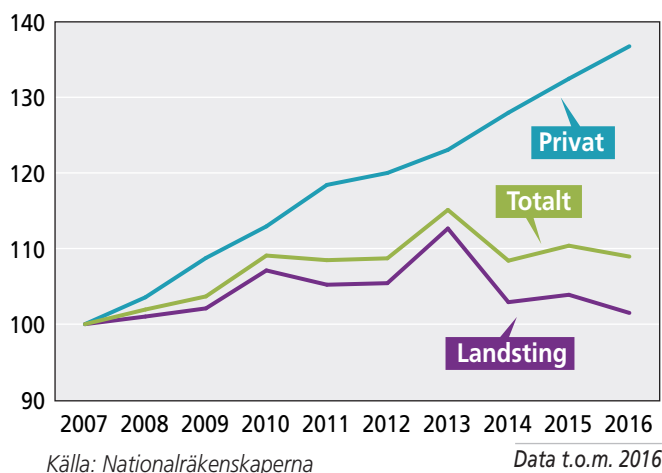
Produktionen av sjukvård ökar som befolkningen

Under 2016 producerades det tjänster till ett värde av 373 miljarder kronor inom hälso- och sjukvården. Sedan år 2007 innebär det en ökning med 8,9 procent i fasta priser. Produktionen har därmed ökat marginellt snabbare än befolkningsutvecklingen.

Landstingen, som är den utförare som dominerar verksamheten inom detta område, producerade tjänster till ett värde av 281 miljarder. Sedan 2007 har deras verksamhet ökat med 1,5 procent i fasta priser. För privata företag var ökningen 37 procent under motsvarande period i fasta priser.

Produktion av hälso- och sjukvård

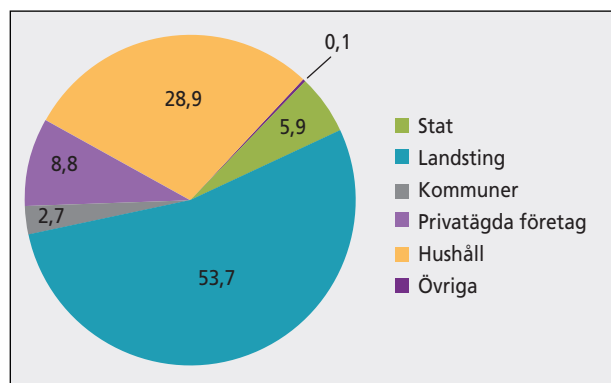
Fasta priser, index 2007=100

Det är till största delen inom den öppna vården, det vill säga hälso-sjukvård som inte ingår i slutenvård eller hem-sjukvård, som det förekommer ett stort antal privata utförare. De privata företagens verksamhet finansierades till hälften av landstingen. Privata företag finansierade cirka 9 procent medan hushållen via patientavgifter finansierade cirka 29 procent, varav en stor del består av tandläkaravgifter.

Privata vårdföretags finansiering 2016

Procent

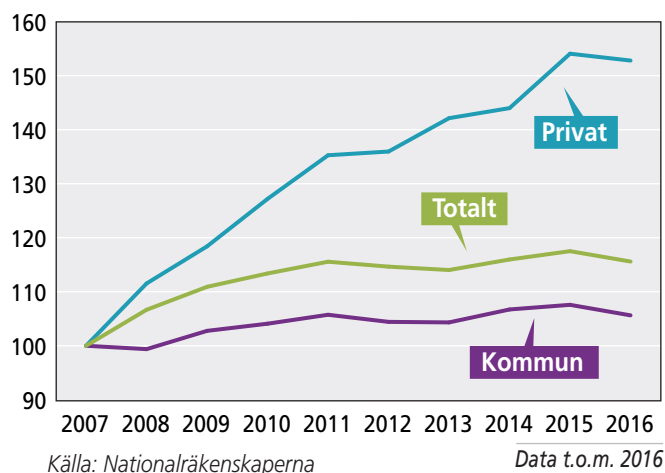

Offentlig produktion av utbildning ökade med 6 procent

Inom utbildningsområdet utfördes verksamhet för 395 miljarder under 2016. Sedan 2007 har verksamheten ökat med ungefär 16 procent i fasta priser. Kommunerna, som ansvarar bland annat för förskola, grundskola och gymnasieskola, är inte oväntat den största utföraren inom området. Kommunerna producerade tjänster till ett värde av 247 miljarder år 2016. Sedan 2007 har verksamheten ökat med ungefär 6 procent i fasta priser.

Produktion inom utbildningsområdet

Fasta priser, index 2007=100

Kommunernas verksamhet finansierades till 88 procent genom kommunernas egna medel, främst i form av kommunalskatter och generella statsbidrag. Övriga finansierare av kommunens verksamhet var staten som lämnat ett driftsbidrag samt hushållen som betalat taxor och avgifter till förskola och skolbarnomsorg.

Efter kommunerna är det staten som är den största utföraren inom utbildningsområdet. Staten, som är ansvarig för universitets- och högskoleutbildning, utförde verksamhet för 63 miljarder. Detta finansierades till 79 procent av staten själv genom främst anslag.

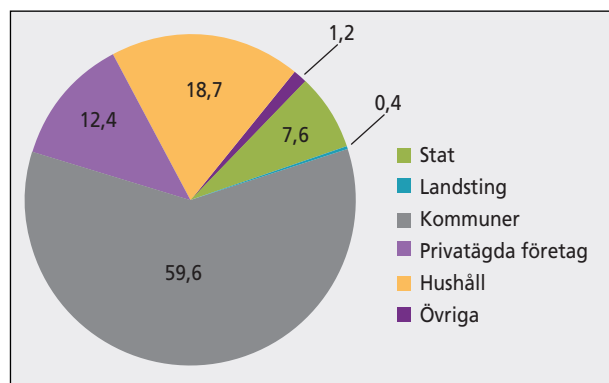
Privata företag står för allt större del av utbildningsområdet

De privata företagen utförde verksamhet för 53 miljarder under 2016. Sedan år 2007 har deras verksamhet inom detta område ökat med 53 procent i fasta priser.

Den offentliga sektorn finansierade 68 procent av de privata företagens verksamhet år 2016. Andra finansierare är hushållen som stod för 10 miljarder i form av exempelvis avgifter till trafikskolor. Andra privata företag stod för 7 miljarder. Här kan det till exempel röra sig om personalutbildningsföretag. De tre områden där det offentliga köper mest verksamhet från privata aktörer är inom gymnasieskolan, förskolan och grundskolan.

Privata utbildningsföretags finansiering 2016

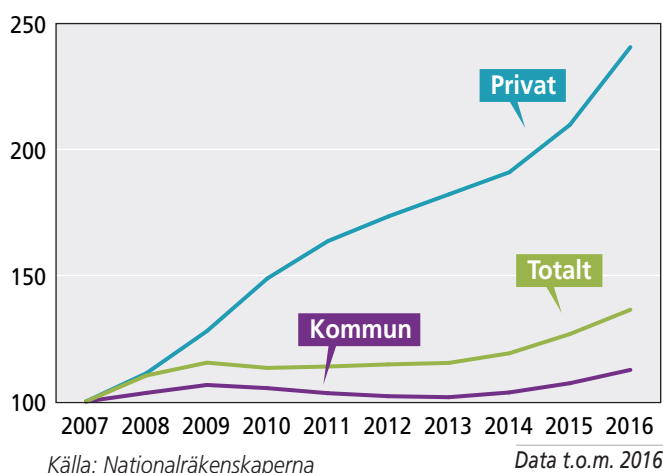
Procent

Kostnaden för omsorg ökar snabbare än befolkningen

Under år 2016 utfördes verksamhet inom omsorgsområdet för totalt 308 miljarder. Jämfört med år 2007 uppgår ökningen till 36 procent i fasta priser vilket är betydligt mer än befolkningsutvecklingen på 7,3 procent. Det är kommunerna som har huvudansvaret för detta område och här ingår bland annat vård- och omsorg av äldre och funktionshindrade, individ- och familjeomsorg samt flyktingmottagande. Under 2016 producerade kommunerna omsorgstjänster till ett värde av 210 miljarder kronor. Mellan 2007–2016 har kommunernas verksamhet ökat med 13 procent i fasta priser jämfört med 36 procent för hela omsorgsområdet. Det är de privata utförarna inom omsorgsområdet som står för ökningen.

Produktion av omsorgstjänster
Fasta priser, index 2007=100

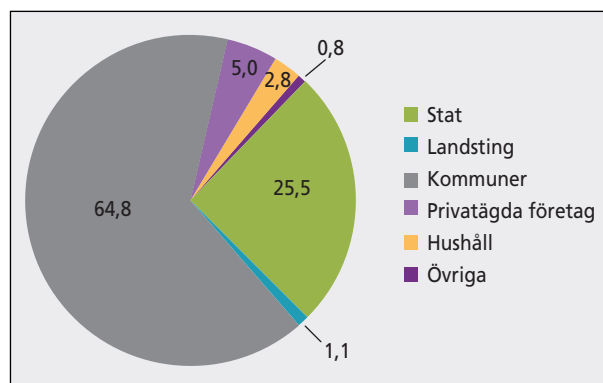
Finansieringen av kommunernas verksamhet sker till största delen främst genom kommunalskatter och generella statsbidrag. Utöver kommunerna finansierade staten kommunens verksamhet med 36 miljarder genom driftbidrag och exempelvis ersättningar för personlig assistans. Hushållen bidrog med 12 miljarder, vilket avser olika typer av taxor och avgifter samt hyreskostnader.

Privata omsorgsföretag finansierades till 91 procent av offentlig sektor

Även inom omsorgsområdet står de privatägda företagen för en stor del av verksamheten. Under 2016 utförde privata utförare verksamhet för 74 miljarder som motsvarar 24 procent av den totala produktionen. Sedan 2007 har de ökat sin verksamhet inom detta område med 141 procent i fasta priser. Den har därmed mer än dubblats.

Kommunerna står för den största delen av de privata företagens finansiering med 48 miljarder år 2016. Därefter kommer staten som svarade för 19 miljarder av finansieringen. Sammanlagt finansierade offentlig sektor de privatägda företagens verksamhet med 91 procent. Det motsvarar en ökning med 3 procentenheter sedan året innan. Hushållen och privata företag stod för totalt 6 miljarder av finansieringen av de privata företagens verksamhet. Finansieringen sker främst genom taxor och avgifter.

Privata omsorgsföretags finansiering 2016
Procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Övriga utförare inom omsorgsområdet är staten som utförde verksamhet genom Statens institutionsstyrelse och Migrationsverket för 12,5 miljarder. Detta finansierades med 10,7 miljarder av staten själva. Även de ideella föreningarna utförde en stor del av verksamheten inom omsorgsområdet. Deras verksamhet uppgick till 9 miljarder kronor. Offentligt ägda företag utförde verksamhet för nästan 2 miljarder, vilket finansierades till övervägande del av kommunerna.

De privata utförarna gjorde sitt inträde på välfärdsmarknaden i början av 90-talet. Denna studie rör åren 2007 till 2016. Under denna period har de privata företagen ökat sin andel av utförandet av välfärdstjänster från 13 till 18 procent. Det finns alltså en tydlig trend där privata företag tar över en större andel av marknaden av välfärdstjänster.

Kontaktpersoner: Caklin Doganson, 010-479 68 24 och Daniel Lennartsson, 010-479 64 29

Ny redovisning av public service

Förändrad statistisk redovisning av public service

I september 2019 kommer SCB att ändra redovisningen i nationalräkenskaperna avseende radio- och TV-avgiften. Samtidigt ändras redovisningen av public service-företagen från att ha varit del av näringslivet till att redovisas inom offentlig förvaltning och därmed ingå i staten.

Nuvarande redovisning i Sverige

Historiskt har radio- och TV-avgifter redovisats på olika sätt inom EU. Vissa länder har bokfört avgiften som försäljning av tjänst, däribland Sverige, medan andra har bokfört den som skatt.

De senaste åren har fler länder övergått till att bokföra avgiften som skatt då det är en korrekt tolkning av regelverket för nationalräkenskaperna. På initiativ av EU:s statistikmyndighet Eurostat kommer Sverige att klassificera om radio- och TV-avgiften till en skatt och samtidigt ändra public service-företagen från att ha varit del av näringslivet till att redovisas inom offentlig förvaltning och därmed ingå i staten i den ekonomiska statistiken.

SCB:s arbete är inte sammankopplat med den parlamentariska kommitté¹ som parallellt arbetat med en översyn om radio- och TV-avgiften ska ändras till en skatt. SCB:s statistiska hantering av radio- och TV-avgiften och klassificering av public service-företag skulle ske oavsett kommitténs arbete och slutsats.

Vad påverkas?

Förändringen består egentligen av två olika delar. Den första avser hur radio- och TV-avgiften ska bokföras och redovisas. Idag redovisas den som en avgift som betalas in av konsumenten till Radiotjänst i Kiruna AB. Radiotjänst placerar därefter pengarna på det så kallade Rundradiokontot hos Riksgälden, som efter beslut av Riksdagen betalar ut medel till programföretagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Den nya redovisningen innebär att konsumenten istället betalar en skatt till staten som sedan i sin tur för över medel till programföretagen.

Den andra delen avser i vilken sektor i den statistiska redovisningen som programföretagen och dess dotterbolag ska ingå i. När programföretagen anses finansieras via skatt istället för via en avgift finns det inte längre en koppling mellan avgiften och tittande eller lyssnande på radio- och TV-program. Verksamheten hos programföretagen är därmed inte längre en del av marknadsproduktion i den statistiska redovisningen. Det innebär att programföretagen och deras dotterbolag inte ska ingå i näringslivet utan redovisas i offentlig förvaltning och ingå i staten.

EU-regler driver förändringen i den statistiska redovisningen

Förändringen sker till följd av tydligare EU-regler och för att uppnå jämförbarhet i den statistiska redovisningen mellan länder. Alla länder ska redovisa statistiken på samma sätt. SCB har tidigare hävdat att avgiften inte är obligatorisk, utan baseras på att ägaren av en TV-mottagare är betalnings-skyldig. Det vill säga sådan teknisk utrustning som är avsedd att ta emot utsändning eller vidareutskick av TV-program. Det går alltså att konsumera radio- och TV-program via annan utrustning såsom mobiltelefon, dator utan TV-kort med mera utan att behöva betala. Likaså går det att konsumera kommersiell radio och TV utan att varken konsumera public service eller betala avgiften genom att konsumera kommersiella alternativ via annan teknisk utrustning än en TV-mottagare. Regelverket för nationalräkenskaperna anger däremot att avgiften ska ses som skatt när det inte är möjligt att undgå betalningsskyldighet givet att konsumtion sker via den aktuella utrustningen som ligger till grund för avgiftsskyldigheten. Så är även fallet i Sverige. Det innebär att den svenska radio- och TV-avgiften ska bokföras som skatt.

Det i sin tur påverkar i vilken sektor programföretagen ska ingå. När avgiften bokförs som skatt till staten resulterar det i att utbetalda medel till programföretagen ska ses som statliga subventioner. De ska inte ses som försäljningsintäkter för programföretagen utan istället liknas vid riktade statliga bidrag. Verksamheten i programföretagen och dess dotterbolag bedrivs då genom så kallad icke-marknadsproduktion i det statistiska systemet. Slutsatsen blir då att de tre programföretagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion tillsammans med deras dotterbolag ska ingå i offentlig förvaltning istället för i näringslivet.

Vilka företag berörs?

Redan idag ingår Myndigheten för press, radio och TV, Förvaltningsstiftelsen för SR, SVT och UR² samt Rundradiokontot i Riksgälden i staten i nationalräkenskaperna. Att även programföretagen och dess dotterbolag ska ingå i staten baseras på ett flertal argument enligt regelverket för nationalräkenskaperna:

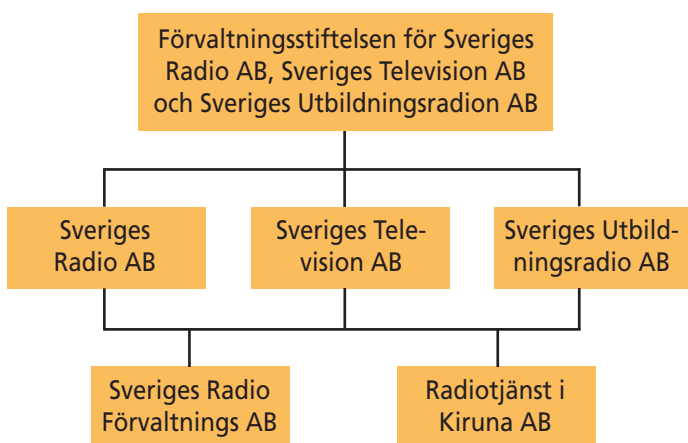
¹ Parlamentariska public-service-kommittén (Ku 2016:06).

² Förvaltningsstiftelsen äger de tre programföretagen och dess huvudsakliga roll är att utse ledamöter i de tre programföretagens styrelser. Stiftelsen har inget inflytande över programmen eller dess innehåll.

- Finansieras via skatt enligt den nya redovisningen
- Icke-marknadsproducerande
- Då avgiften redovisas som en skatt och ersättningen kommer från staten blir staten den enda kunden istället för hushållen
- Kontrolleras via Förvaltningsstiftelsen
- Väl avgränsat och snävt verksamhetsområde med begränsad möjlighet till egen styrning, finansiering och upplåning

Resultatet är att programföretagen och deras dotterbolag kommer att flyttas från näringslivet till offentlig förvaltning.

Organisationsschema för public service idag

Påverkan på den ekonomiska statistiken

Statlig konsumtion kommer att påverkas till följd av att programföretagen har relativt många anställda med en omfattande radio- och TV-verksamhet. Produktionskostnader består främst av löner och sociala avgifter medan förbrukningen mestadels består av inköpta tjänster i form av produktionstekniska kostnader. Avgiftsmedel, som framöver kommer redovisas som skatt, står för över 90 procent av intäkterna. Statens konsumtion kommer alltså att öka vilket påverkar den offentliga förvaltningens påverkan på BNP.

SCB bedömer att det inte blir någon större effekt på statens finansiella sparande, det vill säga inkomster minus utgifter, eftersom programföretagen redovisar en verksamhet i ekonomisk balans över tid. Likaså kommer de skatter som tas in att betalas ut till programföretagen.

SCB bedömer att skattekvoten kommer att stiga, men ökningen blir marginell. Skattekvoten visar totala skatter och obligatoriska avgifter i relation till BNP. Radio- och TV-avgiften uppgick till cirka 8 miljarder kronor 2017 och BNP till 4 579 miljarder kronor. Det innebär att skattekvoten kommer att påverkas med cirka 0,2 procent. Skattekvoten uppgick till 44,4 procent av BNP år 2017.

Det väntas inga ändringar avseende Rundradiokontot i Riksgälden där avgifterna placeras innan de förs vidare till programföretagen såvida inte public-service-kommittén föreslår en annan hantering. När Radiotjänst förs in i staten innebär det att skulden på Rundradiokontot konsolideras bort, det vill säga den statliga skulden revideras ner då staten anses ha en skuld till sig själv. Medlen överförs löpande under året från Riksgälden till programföretagen i enlighet med riksdagsbeslut och anslagsvillkoren. Dessa blir också betalningar mellan statliga enheter och konsolideras bort.

Det är inte bara nationalräkenskaperna som påverkas utan även annan ekonomisk statistik. SCB har därmed valt att göra en översyn och genomföra samma ändringar i hela det statistiska systemet. Det innebär att programföretagens sektorstillhörighet i den statistiska redovisningen ändras.

God jämförbarhet över tid

Eftersom förändringen baseras på ett nytt sätt att se på radio- och TV-avgiften i det statistiska systemet som gör statistiken jämförbar mellan länder kommer förändringen att införas på ett sätt som inte resulterar i ett tidsseriebrott vid själva införandet. Den förändrade redovisningen har som tidigare nämnts inte heller någon grund i public-service-kommitténs förslag om att ändra avgift till skatt som föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

För att få en jämförbar tidsserie avseende nationalräkenskaperna kommer samtliga år tillbaka till år 1980 ses över och ändras. I alla fall i grova drag eftersom förändringen kommer att påverka skattekvoten och redovisningen av offentliga inkomster och utgifter.

Den reviderade statistiken publiceras i september 2019

Resultatet av en större översyn av nationalräkenskaperna är inplanerad att redovisas i september 2019. Då kommer radio- och TV-avgiften att ändras till att bokföras som skatt. Vid samma tidpunkt ändras programföretagen till att ingå i offentlig förvaltning och samtidigt revideras tidsserien. Annan ekonomisk statistik ändras löpande under år 2019 beroende på om det är månads-, kvartals- eller årsstatistik. Mer information om andra förändringar till följd av den mer omfattande översynen av nationalräkenskaperna kommer att publiceras av SCB framöver.

Kontaktperson: Johan Norberg, 010-479 67 65

Statistisk metod för offentlig förvaltning

Volymberäkningar för offentlig produktion

Inom Nationalräkenskaperna beräknas de tjänster som den offentliga förvaltningen producerar med olika metoder för olika typer av tjänster. Värdet av de tjänster som nyttjas direkt av en individ beräknas genom att mäta hur många som använder tjänsterna. Värdet på de tjänster som inte kan utnyttjas direkt av en individ beräknas genom att mäta dess kostnader. Regelverket för vad som ska ingå i värdet av de individuella tjänsterna har ändrats under de senaste åren vilket har visat sig påverka den offentliga förvaltningens produktionsvärde.

Individuella tjänster: Tjänster som konsumeras direkt av en enskild individ såsom utbildning och äldreomsorg.

Kollektiva tjänster: Tjänster som produceras för ett kollektiv där dess konsumtion inte kan kopplas direkt till en individ, exempelvis polisväsendet och rättsväsendet.

Kostnadsmetoden: Löpande pris beräknas genom att kostnaderna för tjänsterna summeras till ett totalt produktionsvärde. Dessa kostnader består främst av insatsförbrukning och personalkostnader. I insatsförbrukningen ingår till största del kostnader för varor och köpta tjänster. Personalkostnaderna består av löner samt sociala avgifter och löneskatter. Fast pris beräknas sedan genom att deflatera det löpande priset. För insatsförbrukning används relaterade index såsom tjänsteprisindex, konsumentprisindex och löneindex. Personalkostnader deflateras med arbetade timmar.

Volymmetoden: För att beräkna det fasta priset används verkliga volymer av de som utnyttjar tjänsterna. Exempel på detta är antal elever i skolan och operationer inom sjukvården.

Offentliga tjänster säljs till allra största del inte på någon marknad, vilket medför att värdet på produktionen inte kan bestämmas med ett marknadspris. Det finns istället två olika metoder för att beräkna offentliga tjänsters produktionsvärde. Vilken metod som används beror på vilken typ av tjänst som produceras. Kollektiva tjänster beräknas med kostnadsmetoden medan individuella tjänster beräknas med volymmetoden (se faktaruta), med undantag för några få verksamheter där användbara volymmått inte kan samlas in.

Före 2007 beräknades produktionen för hela den offentliga förvaltningen med kostnadsmetoden. En svaghet med metoden är att det blir problematiskt att beräkna produktivitet. Produktiviteten, vilken beräknas som förädlingsvärde dividerat med arbetade timmar, blir konstant. Detta då produktionsvärdet i fasta priser består av insatsförbrukning och arbetade timmar. Förädlingsvärdet består därmed av utvecklingen av arbetade timmar. För att förbättra produktivitetsberäkningarna enades EU-länderna om nya regler för hur medlemsländerna ska beräkna den delen av den offentliga produktionen som avser individuella tjänster. Det nya beräkningssättet, volymmetoden, infördes 2007 och skulle

användas i beräkningarna från och med 2002. När metoden infördes skulle även förändringar i tjänsternas kvalitet inkluderas. Tydliga riktlinjer för hur kvaliteten i tjänsterna skulle mätas fanns inte, vilket ledde till att dess beräkningsmetoder och därmed påverkan på produktionsvärdet skiljde sig åt mellan EU-länder. I samband med att Nationalräkenskapernas regelverk uppdaterades 2014 beslutades därför att inga kvalitetsjusteringar längre skulle användas. Det nuvarande beräkningssättet är anpassade till vilken data som finns tillgänglig för de olika individuella tjänsterna.

Antal elever styr produktionen för utbildning

Utbildningsväsendet sträcker sig över många olika områden, från förskolan till grund- och forskarutbildning inom högskolor och universitet. Den grundläggande regeln vid beräkning av den offentliga produktionen inom utbildningsområdet är att antal elever per skolform ska mätas. Inom de största skolformerna ska ytterligare detaljer användas. Produktionen inom grundskolan mäts som antal undervisningstimmar då det skiljer stort från förskoleklass till årskurs nio. Antal elever i gymnasieskolan mäts per program och viktas med den budgeterade kostnaden för programmet eftersom den skiljer sig stort mellan olika utbildningsprogram. Samma princip gäller grundutbildningen på högskolor och universitet.

Olika behandlingsformer inom hälso- och sjukvård

Inom hälso- och sjukvård beräknas de kontakter som sker med sjukvården. Till dessa räknas till exempel samtal till sjukvårdsupplysningen, besök hos vårdcentraler och operationer på sjukhus, men enbart de kontakter som kan ses som en komplett behandling inkluderas. Eventuella kontakter som enbart leder till bokning av en tid och återbesök inkluderas inte då dess produktion tillhör det behandlande besöket. En lång inläggning på sjukhus räknas som en vårdkontakt precis som ett rådgivande telefonsamtal. Samtliga kontakter viktas med dess enhetskostnad och får på så sätt olika stor påverkan på produktionen.

Besök på museer och teatrar styr kulturens produktion

Den offentliga förvaltningens produktion av kultur är ett betydligt mindre område än skola, vård och omsorg. Här räknas besök hos de statliga museerna samt teaterscenerna. De kommunala bibliotekens produktion beräknas genom att mäta till exempel antal utlånade volymer samt prenumerationer och nyförvärv av olika medier.

Socialt skydd består av många olika tjänster

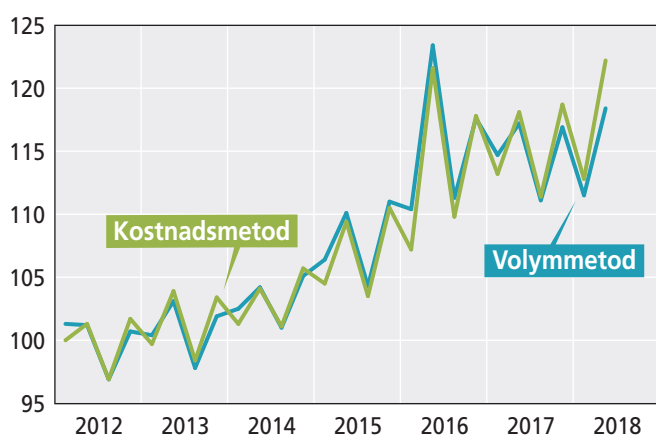
Socialt skydd sträcker sig över många olika områden. De största områdena är äldreomsorg och vård och stöd till personer med funktionsnedsättning. Hit räknas också grundskolans fritidshem, försäkringskassans verksamhet samt flyktingmottagande och vård till vuxna med missbruksproblem. Inom äldreomsorgen mäts antal boende i särskilt boende, antal beviljade hemtjänststimmar samt antal dagar i korttidsvård. Personer med funktionsnedsättning erbjuds samma tjänster, men också de insatser som utförs inom LSS räknas med här. Då dessa tjänster är olika resurskrävande viktas även de med hjälp av dess enhetskostnad.

Migrationsverkets och Försäkringskassans produktion beräknas som antal handlagda ärenden viktade med kostnad per ärende, medan vård till vuxna missbrukare beräknas som antal vård dygn hos Statens institutionsstyrelse. Verksamheten hos fritidshemmen mäts som antal inskrivna elever.

Olika beräkningsmetoder kan ge olika resultat

Produktionsvärdet enligt volymmetoden och kostnadsmetoden ger definitionsmässigt olika beräkningsresultat för produktionen. Om beräkningsresultaten skiljer sig betydligt mellan de olika metoderna, kan detta tyda på att all information inte fångas upp av någon av beräkningsmetoderna. Nedan visas skillnaden mellan metoderna för olika områden inom offentlig förvaltning från år 2012.

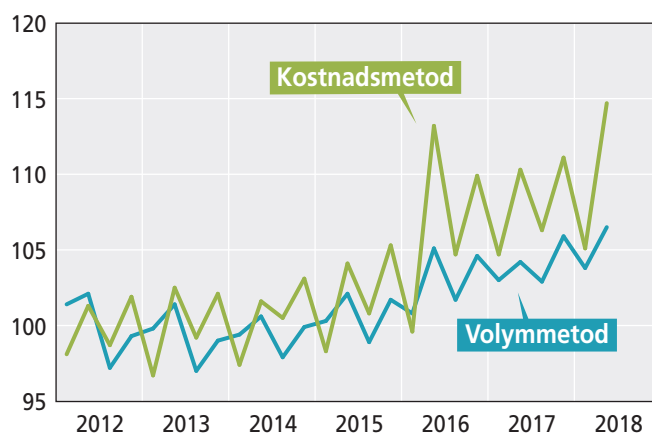
Produktionsvolym socialt skydd
Volymindex 2012=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2018

För socialt skydd kan inga större skillnader mellan de två beräkningsmetoderna utläsas sedan 2012.

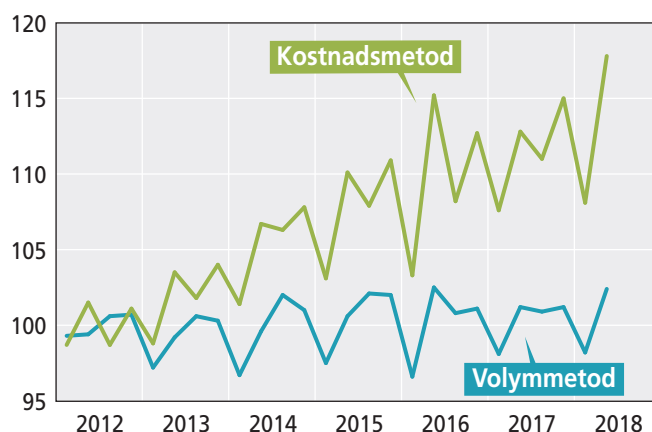
Produktionsvolym utbildning
Volymindex 2012=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2018

Produktionsvärdet för utbildning var relativt lika för de båda metoderna mellan 2012 och 2015. Från och med 2016 har produktionen enligt kostnadsmetoden haft en något högre utveckling, vilket bör kunna förklaras av att lärartätheten ökade. Ett stort antal nya lärare anställdes i samband med att antal asylsökande som då började i kommunala skolor ökade kraftigt.

Produktionsvolym hälso- och sjukvård
Volymindex 2012=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2018

För hälso- och sjukvård är utvecklingen annorlunda. Där har produktionsvärdet enligt kostnadsmetoden ökat mer än enligt volymmetoden varje år sedan 2012. Att produktionsvärdet enligt beräkningsmetoderna skiljer sig åt kan ha flera förklaringar. Antal vårdkontakter ökar, men inte i samma takt som befolkningen. Behandlingar som tidigare har krävt inläggning på sjukhus sker i större utsträckning inom öppenvården. På samma sätt utförs vissa behandlingar som tidigare utförts av läkare nu av sjuksköterskor. Telefonkontakter har i viss mån ersatt fysiska vårdbesök. Antalet kontakter viktas med dess enhetskostnad på så detaljerad nivå som möjligt. Även om behandlingarna är lika många till antalet är enhetskostnaden lägre vilket leder till att volymen minskar. I många fall kan vi anta att patienten får en behandling som leder till ett resultat som är minst lika bra som om den utförts till en högre enhetskostnad. När till exempel primärvården utför de behandlingar som sjukhusen tidigare utfört

tolkas det som att en tjänst med lägre enhetskostnad har producerats med högre kvalitet. Då kvalitetsjusteringar inte längre är tillåtna fångar vi inte den effekten.

Att utesluta kvalitetsjusteringar var en åtgärd som infördes med avsikten att bevara jämförbarheten mellan länder och att minska subjektiviteten i beräkningsmetoder då det inte fanns tillräckligt tydliga riktlinjer för hur kvalitetsjusteringarna skulle genomföras. Detta ledde till en annan problematik där förändringar av kvalitet i de offentliga tjänsterna inte mätts. I samband med att reglerna ändrades tydliggjordes också att EU-länderna skulle undersöka om det var möjligt att ta fram metoder för att mäta kvalitet samt praktiska exempel på hur detta kunde genomföras. Under 2017 fick därför några EU-länder ekonomiskt bidrag för att genomföra projekt där möjliga metoder för att genomföra kvalitetsjusteringar utvärderades inom utbildning samt hälso- och sjukvård. De länder som genomförde projekt visade att det är möjligt att genomföra kvalitetsjusteringar och att de kan ha betydande påverkan på produktionsvolymen.

Kvalitetsjusteringar för utbildning påverkar produktionsvolymen

Sverige var ett av de länder som genomförde projekt kring kvalitetsjusteringar. Projektet tittade på olika sätt att mäta kvalitet inom utbildning, med fokus på grundskola. Storbritannien är det EU-land som lagt mest fokus på området och projektet använde därför deras erfarenheter och beräkningsmetoder som referens i projektet. Även två svenska experter med stor erfarenhet av bedömning och betygsättning i skolan involverades i arbetet. Expertråd och experimentella tester ledde fram till två möjliga metoder för kvalitetsjusteringar.

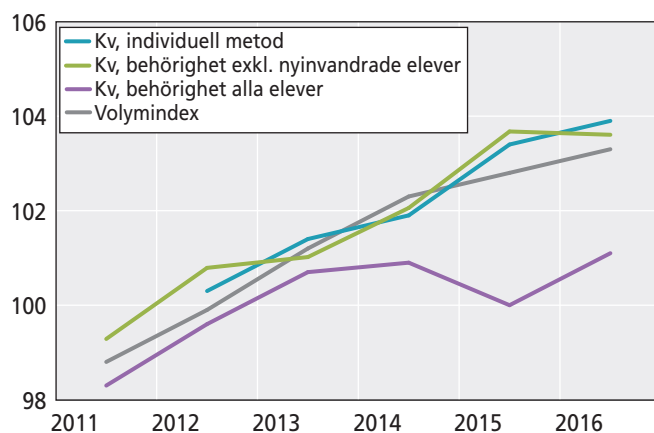
Den bäst lämpade modellen (individuella modellen) för kvalitetsjusteringar bygger på en beräknad sannolikhet för att elever som börjar årskurs nio blir behöriga till gymnasieskolan. Beräkningen baseras på historiska uppgifter och bakgrundsinformation om eleven och dess familj. Den beräknade andelen jämförs sedan med det verkliga utfallet efter läsårets slut. Om en större andel elever än beräknat uppnår behörighet antas detta visa på en ökning av undervisningens kvalitet och vice versa. Enligt projektets experter påminner denna modell till stor del om den forskning som pågår kring kvalitet inom utbildningsområdet för tillfället.

Modellen kräver detaljerade uppgifter om samtliga elever i årskurs nio som går att samköra med register över deras vårdnadshavare. Om dessa uppgifter inte finns tillgängliga anses förändringen av andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan fungera som en kvalitetsindikator. Om detta mått används är det viktigt att det inte påverkas av faktorer i omvärlden. Ett tydligt exempel på detta är det kraftigt ökade antalet asylsökande som börjat i svenska skolor under de senaste åren. För att ta bort den effekten testades andelen

behöriga till gymnasieskolan både för alla elever samt utan de elever som blivit folkbokförda i Sverige de senaste fyra åren, vilket Skolverket använder som definition som nyinvandrade. Resultatet visas i bilden nedan.

Volymutveckling grundskolan

Kvalitetsjusterad volym (kv)

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2016

Volymutvecklingen enligt den individuella modellen som är den mest lämpade modellen för kvalitetsjusteringar skiljer sig från den icke-kvalitetsjusterade volymutvecklingen, vilket visar att kvalitetsjusteringar har påverkan på volymutvecklingen. Intressant är att volymutvecklingen enligt den individuella modellen påminner mycket om utvecklingen av andel behöriga elever där nyinvandrade elever är exkluderade. Om de detaljer som krävs för att använda den individuella modellen inte finns tillgängliga tyder detta på att andel behöriga elever exklusive nyinvandrade (eller andra tydliga förändringar i omvärlden) bör kunna användas som kvalitetsindikator. Tydligt är att andelen behöriga elever inklusive nyinvandrade inte är lämplig att använda för kvalitetsjustering då den avviker stort från den individuella modellens resultat.

Kvalitetsjusteringar kan inkluderas i Nationalräkenskaperna igen först när EU-ländernas regelverk uppdateras. När det kommer ske är oklart, men antagligen inte inom en tioårsperiod. De studier som skett inom området de senaste åren tyder på att kvalitetsjusteringar kan ha betydande påverkan på offentlig produktion, både inom hälso- och sjukvård och utbildning, och därför bör återinföras. För tillfället finansierar inte EU några nya studier inom området då majoriteten av EU-länderna prioriterar utvecklingsarbete inom andra områden. För Sverige, som har en stor offentlig förvaltning, är detta område viktigt och vi kommer att arbeta för att kvalitetsjusteringar av offentliga tjänster ska införas i nästa regelverk.

Kontaktperson: Maria Pettersson, 010-479 67 88

Tidigare fördjupningsartiklar

Titel	Nummer	Sid
Miljöräkenskaperna kopplar ihop ekonomi och miljö.....	2018:2	8
Miljöskatter i Sverige och internationellt.....	2018:2	11
Industriföretagens kostnader för minskad miljöpåverkan oförändrade.....	2018:2	14
Utsläpp från oljeprodukter minskar.....	2018:2	17
Input-Outputanalys som verktyg i miljöräkenskaperna.....	2018:2	19
Profilerings i den ekonomiska statistiken.....	2018:1	8
Mot minskade skillnader mellan finansräkenskaperna och betalningsbalansen.....	2018:1	11
Digitalisering och makroekonomiska mått.....	2018:1	16
Bättre konsistens i säsongrensningen till följd av mindre turbulens i ekonomin.....	2017:4	8
Störst revideringar för gruv- och tillverkningsindustri samt övrig varuproduktion.....	2017:4	12
Forskning och utveckling - en svårfångad verksamhet.....	2017:4	16
BNP drygt 30 gånger så hög idag som år 1800.....	2017:3	8
Tandvårdskostnaden per capita ökade år 2015.....	2017:3	12
Minskad positiv bias i revideringarna av BNP.....	2017:3	15
Lönerna har utvecklats sig i samma takt som bärkraften.....	2017:2	7
Konjunktursvängningar och finansiellt sparande.....	2017:2	10
Hushållens disponibla inkomster i nationalräkenskaperna och i inkomst- och taxeringsregistret.....	2017:2	12
Effekter för hushållens ekonomi i statens budget för 2017.....	2017:1	8
Stora IKT-investeringar inom el- och fastighetsbranschen.....	2017:1	11
Multifaktorproduktivitet står för en tredjedel av tillväxten.....	2017:1	14
Bostadsbyggandet präglar utvecklingen i byggbranschen.....	2016:4	16
Ökad internationalisering i byggbranschen.....	2016:4	21
Vanligast med överskott inom ROT-branscher.....	2016:4	23
Billigare livsmedel i södra Sverige.....	2016:3	17
Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet.....	2016:3	21
Utbildning och forskning anställer flest i det civila samhället.....	2016:3	24
Nationalförmögenheten ger en bättre bild av hushållens tillgångar.....	2016:2	16
Sänkt risknivå i hushållens sparande.....	2016:2	20
Ny dokumentation av nationalräkenskaperna.....	2016:2	23
Fler asylsökande höjer BNP.....	2016:1	18
Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken.....	2016:1	20
Större BNP-effekt från produktskatterna.....	2016:1	23
Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft.....	2016:1	24

ANSVARIG UTGIVARE

Elisabeth Hopkins

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Maria Schoultz, redaktör	010-479 40 74
Peter Buvén	010-479 45 28
Caklin Doganson	010-479 68 24
Daniel Lennartsson	010-479 64 29
Johan Norberg	010-479 67 65
Maria Pettersson	010-479 67 88

GRAFISK FORM

Monica Andersson	010-479 43 62
------------------	---------------

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv
ISSN 1653-3828
URN:NBN:SE:SCB-2018-A28T11803_pdf (pdf)